

Навіны

БНФ «АДРАДЖЭНЬНЕ»

нумар 2 (35)

26 студзеня 2001 г.

У ПОШЫЦКІМ ЯРЫ ЗЬДЗЕЙСЬНЕННЫ АКТ ВАНДАЛІЗМУ

У Менску ў Лошыцкім яры злучыцамі быў сьпілаваны крыж – помнік шматлікім ахвярам рэпрэсіяў у савецкія часы. Крыж быў усталяваны на пачатку 90-х гг. сябрамі БНФ «Адраджэньне».

Яўген Церахаў, намесьнік старшыні Беларускай экалягічнай партыі зялёных (БЭЗ), які першы, у аўторак 16 студзеня, даведаўся аб тым, што крыж сьпілаваны, расцэньвае гэта не як хуліганства, а як палітычны акт вандалізму: «Крыж надпілавалі, даламалі і кінулі на месцы. Злучыцы вельмі сьпяшаліся. Каля паваленага помніку на сьнезе яны пакінулі літары «РНЕ».

Крыж у Лошыцкім парку быў усталяваны памяці ахвярам палітычных рэпрэсіяў. Лошыца – месца гістарычна падобнае да Курапатаў і мае багатую гісторыю. З 16 ст. Лошыцкі парк належаў старажытнаму беларускаму роду Друцкіх-Горскіх, пачынальнікам якога быў Рагвалод Барысавіч, унук Усяслава Чарадзея. Потым маёнтак перайшоў ва ўладаньне князёў Пушынскіх. У 30-х гг. 20 ст. у Лошыцы зьнаходзіўся Ўсесаюзны інстытут расьлінаў, дзе працавалі біёлагі і сэлекцыянэры.

Аб рэпрэсіях у гэтым месцы стала вядома з успамінаў аднаго з супрацоўнікаў інстытуту – Анатоля Волузьнева. Паводле яго словаў, тут было месца, дзе НКВД расстрэльваў людзей. Сад інстытуту ў той час быў абнесены калючым дротам, стаяла ахова й акрамя тых, хто працаваў у Інстытуце, ніхто да саду не

Фота Ю. Дзельнікіна

падыходзіў. У садзе знаходзіўся вялікі яр, дзе раней выкопвалі гліну. Яр выходзіў да балота, і стрэлы адтуль чуліся толькі ўзімку, калі не было ветру. Усе бачылі «варанок», які пад'язджаў да гэтага месца, а падчас адлігі ружовы ад крыві сьнег на ручаі.

Дагэтуль афіцыйная інфармацыя пра рэпрэсіі ў Лошыцкім парку не апублікаваная, і зьвесткі аб пахаваньнях мы маем толькі з аповедаў сьведкаў.

Акрамя рэпрэсаваных, у яры пахаваныя і савецкія жаўнеры, якія ў 1941 годзе загінулі пры абароне Менску. Восеньню і ўвесну, як сьведчаньне былых баявых дзеяньняў, тут вымывае вадой лімонкі, рэшткі зброі, салдацкія боты.

Як сьцьвярджаюць некаторыя дасьледнікі, усяго ў Лошыцы знаходзяцца магільны каля 10 000 чалавек, пераважна большасьць якіх – ахвяры рэпрэсіяў.

Пасьля спробаў раскопак на гэтым

Гэты крыж стаяў у Лошыцкім яры.

месцы, якія распачалі аматары на пачатку 90-х гг., былі знойдзеныя парэшткі ахвяраў. «Але літаральна празь некалькі дзён улады забаранілі археолягам праводзіць раскопкі і гэтае месца было засыпанае друзам, на якім потым пабудавалі гаражы», – кажа Яўген Церахаў.

Працы па ўпарадкаваньні пляцоўкі каля крыжа распачаліся ў другой палове 90-х гг. Штогод увесну валянтэры чысьцяць парк, садзяць кветкі. Апошнія гады да працы далучылася экалягічная камісія Маладога Фронту.

Каб аддаць даніну памяці, сёньня шмат хто прыходзіць на гэтае месца.

Празь некалькі дзён пасля таго, як сьпілавалі помнік, крыж быў адноўлены. Удзел у аднаўленьні ўзялі сябры палітычных партыяў і простыя людзі.

М. С.

Патрэбная перадвыбарная пляцформа для шырокай дэмакратычнай кааліцыі

Сёння ў праціўнікаў афіцыйных уладаў ёсць дастаткова вольны выхад на незаржаўныя мас-медыя. Так, сукупныя іхныя наклады значна меншыя за наклады дзяржаўных газет і часопісаў. Але на старонках незалежных газет у апазыцыянераў заўсёды ёсць магчымасць выказаць свой пункт гледжання. Як высветлілася, прадстаўнікі дзяржаўных структураў уважліва сочаць за незаржаўнай прэсай (табл. 2), што пакуль ніяк не адбілася на іхнай ацэнцы апазыцыі.

Амаль траціна праціўнікоў незаржаўных арганізацыяў і больш як 40% праціўнікоў дзяржаўных арганізацыяў лічаць, што апазыцыянеры кіруюцца адно ўласнымі інтарэсамі й партыйнымі праграмамі, а не інтарэсамі народу. 20,6% і 32,4% адпаведна паказалі на неканструктыўны характар паводзінаў апазыцыі, якая, на іхную думку, толькі крытыкуе, не прапаноўваючы альтэрнатыўных рашэнняў.

Цікава, што нягледзячы на намаганні БТ, якое імкнецца рэпрэзэнтаваць праціўнікаў уладаў радыкалам і экстрэмістамі, меней як 3% дзяржаўных экспертаў згодныя з такой ацэнкай апазыцыі. Затое праціўнікі дзяржаўных структураў па-ранейшаму лічаць апазыцыянераў нацыяналістамі, што выступаюць супраць сяброўства з Расеяй (29,4%) і спавядаюць інтарэсы Захаду, ад якога атрымліваюць матэрыяльную дапамогу (26,5%). Агулам рэпутацыя апазыцыі ў вачах намэнклятуры, без хаўрусу з часткай якою перамога на прэзідэнцкіх выбарах уяўляецца праблематычнай, зараз ня самая лепшая. Хутчэй за ўсё, самім апазыцыянерам, без якой-небудзь дапамогі з боку дасягнуць тут зьменаў з-за розных прычынаў будзе надзвычай складана.

Уяўляецца, што тым падмуркам, на аснове якога дасягальная кансалідацыя усіх палітычных сілаў і сацыяльных групаў, якія выступаюць сёння за перамены ў беларускім грамадстве, можа стаць адмыслова распрацаваная перадвыбарная пляцформа. Мэтазгодна, каб пад ёю падпісаліся патэнцыйныя кандыдаты ў прэзідэнты ад дэмакратычных сілаў. У ідэале ўсе яны павінны пайсці на выбары адзінай камандай, дзе кожны будзе мець узгодненую й замацаваную за ім ролю: прыкладам, адзін – кандыдат у прэзідэнты, другі – ў прэм'еры, трэці – у сакратары Рады бяспекі і г.д.

Табл. 2. Якія зь незаржаўных СМІ Вы чытаеце, слухаеце, глядзіце?

Варыянт адказу	Усе апытаныя	Праціўнікі незарж. сэктару	Праціўнікі дзярж. сэктару
Газеты:			
БДГ	69,1	73,5	64,7
Народная воля	45,6	41,2	50,0
БГ	44,1	47,1	41,2
Наша свабода	25,0	32,4	17,6
Белорусский рынок	8,8	2,9	14,7
Свободные новости	8,8	17,6	—
Belarus Today	4,4	2,9	5,9
Беларускі час	2,9	—	5,9
Известия	2,9	2,9	2,9
Комсомольская правда	2,9	2,9	2,9
Рабочая солидарность	2,9	—	5,9
Аргументы и факты	1,5	—	2,9
Биржа информации	1,5	2,9	—
Ва-банк	1,5	—	2,9
Кур'ер	1,5	2,9	—
Навінкі	1,5	—	2,9
Наша слова	1,5	—	2,9
Пагоня	1,5	2,9	—
Рабочы	1,5	2,9	—
Радыёстанцыі:			
Свабода	22,1	26,5	17,6
Рацыя	11,8	20,6	2,9
Би-Эй	10,3	5,9	14,7
Радио Рокс	8,8	8,8	8,8
Альфа радио	4,4	5,9	2,9
Маяк	4,4	2,9	5,9
FM-станцыі	2,9	—	5,9
Тэлеканалы:			
НТВ	63,2	67,6	58,8
ОРТ	26,5	29,4	23,5
РТР	20,6	14,7	26,5
8 канал	16,2	5,9	26,5
Культура	8,8	8,8	8,8
CNN	2,9	—	5,9
ТВ-6	2,9	2,9	2,9
Космос ТВ	1,5	2,9	—
ТНТ	1,5	—	2,9

Сама пляцформа можа ўяўляць сабою дэкларацыю агульных прынцыпаў, якія ня проста падзяляюцца кандыдатам і сябрамі ягонай каманды, але й здольныя прыцягнуць на іхны бок як мага большую колькасць хаўрусьнікаў. Зыходзячы з гэтага, прынцыпы выбарнай пляцформы неабходна выкласці такім чынам, каб кааліцыя структураў, рухаў, асобных лідэраў і інш. з умоўнай назвай «За перамены» сталася максымальна шырокай. А ейны лідэр ня меў на сабе ніякай пячаткі апазыцыйнасці, не асацыяваўся з палітычнымі партыямі, што за-

раз непрымальна для намэнклятуры. Адзінаму кандыдату ў прэзідэнты патрэбная рэальная падтрымка дэмакратычных, перадусім апазыцыйных структураў, але не фармальнае зацьверджаньне (прыкладам, Кангрэсам дэмакратычных сілаў). Неабходна таксама адзначыць, што зробленыя да гэтага часу спробы выпрацоўкі патрабаванняў ці крытэрыяў, якім павінны адпавядаць адзіны дэмакратычны кандыдат, пакуль не прынеслі поспеху. Не ў апошнюю чаргу праз залішнюю ідэалогічную жорсткасць.

НІСЭПД

Іван САВЕРЧАНКА:

«ФАКТАРЫ КАЖУЦЬ, ШТО МЫ МУСІМ
ВЫЙСЬЦІ З ГЭТАГА КАЛЯПСУ»

28 сьнежня сябра Сойму БНФ Іван Саверчанка абараніў дысэртацыю і атрымаў ступень доктара філялягічных навук. Аўтар мае больш за 100 публікацыяў, 8 навуковых кніг і брашураў.

— Як вы думаеце, што трэба набыць беларускаму грамадству, каб зьмяніць нашае сёньня на лепшае заўтра?

— У Беларусі ёсьць ўсё для таго, каб пачуваць сябе шчасліва, упэўнена, рэалізоўваць свае таленты й здольнасьці, каб дзеці маглі вучыцца, а старэйшае пакаленьне — адпачываць. Сярэдняе пакаленьне мусіць самааддана, плённа, натхнёна працаваць, у розных сфэрах — навучы і бізнэсе, спорце і музыцы, прамысловасьці і гандлі. У нас вялікі эканамічны патэнцыял, высокі ровень адукацыі, вельмі прыстойная структура грамадства.

Скажам, у прамысловасьці занята толькі 1 200 тыс. чалавек, усяго 3 000 прадпрыемстваў: аўтамабільныя, хімічныя, будаўнічыя і інш. Добрая сфэра для рэалізацыі таленту і здольнасьцяў — лясная

гаспадарка. На сёньняшні дзень там працуе каля 30 000 людзей. Вельмі цікавая банкаўская сфэра, лічу, што людзі, якія працуюць у банках, выцягнуць Беларусь, таму што банкаўская сфэра — ня толькі сфэра паслуг, але і высокарэнтабельная галіна гаспадаркі. Гэта, на жаль, пакуль не ўсьвядомлена палітычнай элітай.

Мяне асабліва прываблівае сельская гаспадарка — сфэра, дзе будуць рэалізоўвацца таленты людзей. На сёньняшні дзень там працуе каля 800 000 чалавек.

Увогуле, аб'ектыўна існуе шмат станоўчых перадумаў для пазытыўных зьменаў у грамадстве.

Што тычыцца вонкавых фактараў, то мне падаецца, што тут таксама ёсьць шмат спрыяльных момантаў. Дэмакратычныя ўлады ўсяго сьвету — найперш ЗША і эўрапейскія краіны — суцэльна падтрымліваюць беларускія дэмакратычныя колы. Усе разумеюць, што дамаганьні незалежнасьці, волі, дэмакратыі, сувэрэнітэту, правоў на ўтварэньне сваёй дзяржавы, на рэалізацыю нашых магчымасьцяў, патэнцыялу — справядлівыя. І кажу гэта не таму, што аптыміст, а таму што ўся сыстэма, усе фактары сьцьвярджаюць, што мы мусім

выйсьці з каляпсу, у якім апынуліся.

Сьвет зьмяняўся, і сёньня лічыцца непрыстойным, калі людзям розных поглядаў, нацыяў, веравызнаньняў нехта перашкаджае рэалізоўваць свой талент. Наадварот, сёньняшні стандарт гаворыць пра тое, што любому чалавеку, нават калі чалавек хворы, не валодае нейкімі звышрысамі, звышталентам, грамадства стварае магчымасьць для поўнай самарэалізацыі.

На сёньняшні дзень звыш 3 мільёнаў беларусаў жывуць за межамі сваёй краіны (больш як у 73 краінах сьвету). Мне падаецца, што да гэтага часу патэнцыял беларускай эміграцыі не скарыстаны, хоць ён агромністы. Ва ўсіх кірунках — у эканоміцы, гаспадарцы... Беларусы, якія жывуць за межамі нашай краіны — найлепшы кампанэнт для разьвіцьця зьнешняй гандлёвай дзейнасьці, для падтрымкі нашай прадукцыі. Яны могуць адкрыць там крамы, прадпрыемствы, стаць арганізатарамі той сеткі, якая заваюе рынкі. Могуць уплываць на ўсталяваньне высокаэфэктыўных міждзяржаўных, міжнародных і міжуродавых дачыненняў з тымі краінамі, дзе яны жывуць.

працяг на стар. 8

МАЛАДОМУ ФРОНТУ
АДМОВІЛІ Ў РЭГІСТРАЦЫІ

23 студзеня стала вядома, што Міністэрства юстыцыі адмовіла ў рэгістрацыі МГА «МАЛАДЫ ФРОНТ». Адказ датаваны 3 студзеня, і гэта ня гледзячы на тое, што дакумэнты на рэгістрацыю былі пададзеныя 16 траўня 2000г.

Гэтым Міністэрства юстыцыі парушыла ўласнае заканадаўства, разглядаючы пытаньне аб рэгістрацыі замест дапушчальнага аднаго месяца — восем. Падставы, на якіх адмоўлена ў рэгістрацыі, цалкам фармальныя: форма падачы аб'явы ў газету, сяброўства ў аб'яднаньні фізычных асобаў і іншыя «неадпаведнасьці дзеючаму заканадаўству», якія чамусьці не перашкодзілі зарэгістравацца іншым арганізацыям.

Такім чынам, найбуйнейшая ў краіне маладзёвая апазыцыйная арганізацыя, якая налічвае ў сваіх шэрагах некалькі тысячаў чалавек па ўсёй Беларусі фактычна апынулася ў падпольлі. І гэта напярэ-

дадні акцыі 14 лютага «ЛЮБОВІ! СВАБОДЫ! ПЕРАМЕНАЎ!» і прэзыдэнцкіх выбараў.

Кіраўніцтва МАЛАДОГА ФРОНТУ расцэньвае адмову ў рэгістрацыі як спробу задушэньня Нацыянальнага Руху Моладзі. «Рэжым баіцца моладзі, — заявіў з гэтай нагоды старшыня МАЛАДОГА ФРОНТУ Павал Севярынец, — бо сёньня напярэдадні выбараў для дыктатуры і імперыі самае страшнае — гэта адны, моцны і адкрыты маладзёвы рух, які грунтуецца на нацыянальнай ідэі і хрысьціянскіх прынцыпах. Гэтая забарона толькі актывізуе дзейнасьць МАЛАДОГА ФРОНТУ».

Рашэньне Мініюсту можна абскардзіць да 3 лютага, чым МАЛАДЫ ФРОНТ і зьбіраецца скарыстацца. Да гэтага часу пра МАЛАДЫ ФРОНТ можна згадваць ў СМІ.

Прэс-служба Маладога Фронту

Малады Фронт

СЭРБСКІ «ОТПОР»
ДЗЕЛІЦА ДОСЬВЕДАМ З
МАЛАДЫМ ФРОНТАМ

18 студзеня на Варшавіні, 8 адбылася сустрэча кіраўніцтва Маладога Фронту з прадстаўніком Дэмакратычнай Апазыцыі Сэрбіі (ДОС) Аляксандрам Міларавічам і адным зь лідэраў маладзёвага руху «Отпор» Слабаданам Джынавічам, якія прыехалі ў Беларусь для абмену досьведам правядзеньня прэзыдэнцкіх выбараў.

Апроч гэтага, на сустрэчы прысутнічаў міжнародны сакратар Камітэту выбарнікаў Украіны Аляксей Лычкавах.

Як вядома, ДОС і «Отпор» былі галоўнымі сіламі, якія дамагліся перамогі дэмакратычнага кандыдата ад апазыцыі ў Югаславіі і звалілі рэжым Мілошавіча восеньню 2000 г. Беларускія і сэрбскія «браты па зброі» абмеркавалі, якім чынам найлепей ужыць югаслаўскі досьвед у дачыненні да дыктатуры ў Беларусі і дамовіліся аб далейшым цесным супрацоўніцтве.

СВЕТЛАЙ ПАМЯЦІ ГЕНРЫХА ЦІХАНОВІЧА

Трагічная, нечаканая вестка абрынула на нас у апошнія дні мінулага году: ня стала нашага сябра, калегі мастака Генрыха Ціхановіча.

Ён нарадзіўся ў Менску ў страшным 1937 годзе ў сям'і беларускага мастака Яўгена Ціхановіча. Маці ягоная была дачкой выдатнага дзеяча нацыянальнай культуры, драматурга, тэатральнага рэжысэра, актора, мастака Ўладзіслава Галубка, рэпрасаванага бальшавікамі і расстралянага ў тым самым 1937 годзе.

Гэтая акалічнасьць не магла не адбіцца на жыццёвым лёсе, фармаваньні асобы і сьветапогляду Генрыха. Ён, безумоўна, ганарыўся сваім славытым дзедам, шанаваў ягоную памяць, але ніколі не выяўляў гэтага вонкава.

Калі грывнула вайна, яму разам з бацькам давялося перажыць у Менску нямецкую акупацыю, што вельмі адбілася потым на стаўленьні ўладаў да ўсіх Ціхановічаў.

Ад двух гадоў Генрых пачаў маляваць. Ён скончыў менскую мастацкую вучэльню (1957 г.), Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут (1963 г.) У тым жа годзе пачаў удзельнічаць у выставах. Надзелены тонкім каляровым пачуцьцём, атрымаўшы неблагую

мечу і загіне...», «Благое прадчуваньне», «Аблічча вайны» ды інш. З выразнымі сюррэалістычнымі рысамі, некаторыя акрэсьлена пацыфісцкія па настроі. Зьява на тыя часы на тле ўсеагульнага сацэрэалістычнага патасу і афіцыёзу нечуваная. Творы гэтыя выклікалі цікавасьць у калег і спэцыялістаў, але з-за ідэалогічнай цензуры з цяжкасьцю прабіваліся на выставы. Некаторыя зь іх глядач змог убачыць толькі на пэрсанальнай выставе мастака з нагоды ягонага пяцідзсяцігодзьдзя ў 1987 годзе. Сюррэалістычная лінія прайшла праз усё творчае жыццё Генрыха Ціхановіча.

Адначасна 70-ыя гады сталі гадамі падарожжаў мастака па абсягах СССР і працы ў складзе ўсеаюзных акварэльных групаў. Сярэдняя Азія, Карэлія, Сібір, Байкал, у Беларусі – Браслаўе, Віцебшчына – вось ягоныя тагачасныя маршруты. Плёнам іх сталі сотні акварэльных аркушаў, многія зь якіх вылучаюцца высокімі мастацкімі якасьцямі. На тыя ж гады прыпадае захапленне станковай, у розных графічных тэхніках, так званай малой графікай. Ён выконвае нямала твораў, у тым ліку каля сотні эксьлібрысаў, паказвае творы на шматлікіх замежных ды ўсеаюз-

Генрых Ціхановіч

іма Багдановіча, Янкі Купалы. Ён малюе карціну «На бітву з крыжакімі». Аднак нашыя пільныя ідэалогічныя начальнікі здымаюць яе з пэрсанальнай выставы мастака (1987 г.), убачыўшы ў конным рыцары з крыжам на шчыце сымбаль беларускай Пагоні. На выставе да юбілею Кастуся Каліноўскага і паўстаньня 1863-64 гадоў мастак дэманструе карціну «Генрых Дмахоўскі з паўстанцамі». Пазьней ён стварае вялікае эпічнае батальнае палатно «Бітва пад Воршай», усаўляючы знамянальную перамогу Кастуся Астроўскага і ягоных ваяроў над Маскоўскім войскам і паказвае яго на штогадовай справаздачнай выставе суполкі «Пагоня», адчыненай 25 сакавіка 1994 году ў гадавіну абвяшчэньня незалежнасьці БНР.

У адраджэнскім руху канца 80-х – пачатку 90-х гадоў у Беларусі Генрых Ціхановіч не назіральнік, а актыўны ўдзельнік. Ён радасна прымае дэмакратычныя пераўтварэньні ў краіне, вітае абвяшчэньне яе сувэрэнітэту, прыняцьцё гістарычнай сымболікі – бел-чырвона-белага сьцягу і гербу Пагоня, удзельнічае ў грамадзкіх акцыях і культурніцкіх імпрэзах. І актыўна творча працуе. У яго падростае сыноч Янка, што па прыкладу бацькі й дзеда ступіў на нялёгка мастакоўскі шлях.

З горыччу і абурэньнем успрыняў Генрых далейшыя трагічныя падзеі на Беларусі – парлямэнцкі пераварот, ганебны травеньскі рэфэрэндум, узурпацыю ўлады, зьнішчэньне ўсіх адраджэнскіх здабыткаў. Менавіта тады ён стаў сябрам творчай суполкі «Пагоня». Прыход у суполку ў гэткай неспрыяльнай і трывожнай час – сьведчаньне мужанага ды асэнсаванага выбару. Ізноў ён настойліва працуе. І ўдзельнічае ў выставах. У 1997 годзе стварае палатно, на якім зганьбаваны, асуджаны на сьмерць

Працяг на стар. 5

Веру, уваскрэсьнеш!

прафэсійную школу, ён засьведчыў гэтыя якасьці шэрагам выдатных краявідаў і першым сваім значным тэматычным палатном «Мірная раница» – настальгічным успамінам пра пасьяваеннае дзяцінства.

Пошукі свайго адметнага шляху ў мастацтве, упартая творчая праца выліліся ў стварэньне шэрагу палотнаў: «Ад

ных выставах.

Але галоўнае для Генрыха Ціхановіча ў творчасці – Беларусь, Бацькаўшчына. Гістарычныя падзеі, славытыя дзеячы гісторыі й культуры Беларусі – тэмы й героі ягоных палотнаў 70-90-х гадоў. Зь іх на нас глядзяць абліччы Міколы Гусоўскага, Францішка Скарыны, Адама Міцкевіча, Кастуся Каліноўскага, Макс-

Адкладзеная праблема

Ужо не адзін год застаецца нявырашанай праблема занятасці ў краіне, праблема выкарыстання працы. І гэта ў той час, калі праца была й ёсць галоўным фактарам вытворчасці і ад ступені яе выкарыстання залежыць стан і развіццё эканомікі ў любой краіне.

Цяжка ўявіць, як галоўны адміністратар і ягонае вэртыкаль збіраюцца забяспечыць прырост валавога унутранага прадукту ў першым годзе новага тысячагоддзя на 3,5%, калі без актыўнай працоўнай дзейнасці ў Рэспубліцы застаецца звыш 1 млн. чалавек, альбо 20% працаздольнага насельніцтва.

Чытач, вядома, пацікавіцца: адкуль такія лічбы, бо паводле афіцыйнай статыстыкі ў нашай краіне толькі каля 100 тыс. беспрацоўных, альбо меней за 2% працаздольных. І такое беспрацоўе проста нармальнае і не павіннае выклікаць занепакоенасць. Справа ў тым, што ў рынкавай эканоміцы невялікае беспрацоўе павінна быць, бо гэтага вымагае абавязковая канкурэнцыя. Кожны вытворца, каб перамагчы ў барацьбе са сваімі супернікамі, павінны мець свабодны доступ да рэсурсаў. Значыць, яны павінны быць на рынку. Але справа ў тым, што афіцыйнае беспрацоўе ў Рэспубліцы Беларусь па шматлікіх прычынах ёсць толькі невялікая выспачка аграрнага айсбэргу незанятасці ў краіне. Зусім ня дробязь, што ў беспрацоўных няма ніякай зацікаўленасці рэгістраваць сваю незанятасць, бо дапамога па беспрацоўі не аднолькавая ў розных гарадах і абласцях, яна не перавышае 4 200 рублёў у месяц. Ды за гэтыя грошы трэба адпрацаваць колькі дзён на грамадзкіх працах. За такія грошы нават адзін чалавек не пражыве ня тое, што месяц, але нават і адзін тыдзень. Каб была дапамога па беспрацоўі хоць бы ў 3-4 разы большай, то афіцыйных беспрацоўных было б у 2-3 разы болей.

Невядома па якой прычыне ня лічацца беспрацоўнымі рабочыя, якія на працягу году на многіх прадпрыемствах накіроўваюцца ў так званы адпачынак без утрымання альбо пры частковай аплаце адпускных. Такіх рабочых летась

было 200 тыс. чалавек. Дадамо гэтыя 200 тыс. да 100 тыс. афіцыйна зарэгістраваных беспрацоўных. Атрымаецца 300 тыс. асобаў, пакутуючых ад безграшоўя. А няпоўная занятасць на працягу году - хіба гэта не беспрацоўе?

На дзеючых прадпрыемствах апроч гэтага ёсць вялікая колькасць людзей, якую можна лічыць умоўна занятымі. Па некаторых звестках, такіх рабочых каля 40%. У любы момант яны могуць быць звольненыя без усялякай шкоды для прадпрыемства. Але яны стаяць ў штабах, а гэта ня меней як паўмільёну асобаў. Чаму гэтыя лішнія кадры не звальняюць? Проста таму, што не дазваляюць улады, бо будзе вялікае беспрацоўе. Такі аргумент дзейнічае на недасведчаных. Сапраўды, прадпрыемствы без патрэбы для сябе кормяць іх. Дык чаму ня можа іх карміць дзяржава? Таму, што тады трэба клапаціцца аб стварэнні новых працоўных месцаў, а так гэты клопат адпадае. Між тым, у суседніх краінах, напрыклад, у Польшчы, дзе беспрацоўе сёння складае 12%, а было і 20%, урад вядзе актыўную працу за стварэнне новых працоўных месцаў і краіна надзейна й упэўнена набывае высокія тэрміны эканамічнага развіцця. Ёсць сродкі і для ўтрымання колькасці беспрацоўных, а ў Рэспубліцы Беларусь ідзе незразумелая барацьба з прадпрыемствамі, пераследуюцца нават чаўнакі.

Вялікая армія фактычна незанятых на прадпрыемствах выкарыстоўваецца ўладамі для закручвання гаск па палітычных матывах. Ёсць спроба ўтварыць на прадпрыемствах дзяржаўная прафсаюзы. Нязгодных падпарадкавацца ціску прэзідэнцкіх сілаў могуць звольніць бяз шкоды для справы, але пакінуць людзей без кавалку хлеба.

Аграрны айсбэрг незанятасці й беспрацоўя гэтым не абмяжоўваецца. Ёсць звесткі, што ў нашым грамадстве апроч людзей, якія выходзяць малых дзяцей, жанчын, якія пайшлі ў дэкрэтны адпачынак, навучэнцаў ды студэнтаў, ёсць яшчэ 700 тысячаў чалавек, якіх нельга залічыць да актыўна занятых насельніцтва. Жывуць гэтыя людзі выпад-

ковымі заробкамі, вядзеннем хатняй гаспадаркі й г.д. Поўнасьцю беспрацоўнымі гэтых людзей не назавеш. Але разам з тым бяспрэчна, што гэта прытое-ныя рэзэрвы беспрацоўя. І яны могуць праявіць сябе ў поўнай меры.

Як бачым, айсбэрг беспрацоўя й незанятасці ў краіне проста велізарны. Але з боку дзяржавы не прымаецца амаль ніякіх мераў, каб зменшыць яго. І ў гэтых умовах казаць аб нейкім эканамічным уздыме, аб выйсьці з крызісу, проста бессэнсоўна.

Беспрацоўе, незанятасць як адкладзеныя праблемы праяўляюцца на шматлікіх узроўнях. Возьмем малыя гарады, гарадзкія пасёлкі, мястэчкі. Там моладзі пасля заканчэння сярэдняй школы няма куды дзецца. Калі не паступіць у вышэйшую вучэльню, то становіцца новым беспрацоўным або едзь у сьвет як у капейку. Што многія й робяць. А мястэчкі й малыя гарады як бы заміраюць у сваёй беспэрспектыўнасці. Цікава, калі ўсё ж адміністрацыя й урад звернуць увагу на эканамічныя праблемы малых гарадоў як на рэзэрвы развіцця ўсёй гаспадаркі краіны, як на праблему росквіту дзяржавы? Памеры беспрацоўя можна паменшыць шляхам звальнення ўсіх пэнсіянэраў. Але тут ёсць некалькі перашкодаў. Пэнсіянэры ўсёй моцай трымаюцца за працу, бо нікчэмная пэнсія не гарантуе мінімальны ўзровень жыцця. Гэта, па-першае. А, па-другое, у нас вельмі нізкі пэнсійны ўзровень і ва ўзросце 60-ці гадоў многія адчуваюць сябе працаздольнымі. І дзякуй Богу. Аднак справа ідзе да таго, што пад уздзеяннем многіх чыннікаў, найперш таму, што бракуе сродкаў для выплаты пэнсіяў, пэнсійны ўзрост рана ці позна будзе ўзняты. Разам з тым занятасць некаторай часткі пэнсіянэраў, найбольш кваліфікаваных рабочых і высокіх адмыслоўцаў-прафэсіяналаў заўсёды будзе жаданай.

Зь якога боку ні ацэньвай, адкладзеная праблема занятасці й беспрацоўя павінная быць вырашаная. І чым хутчэй, тым лепей. А пакуль яна заходзіць у тупік.

Памяць

Працяг. Пачатак на стар. 4

СВЕТЛАЙ ПАМЯЦІ ГЕНРЫХА ЦІХАНОВІЧА

Хрыстос нясе крыж на Галгофу ў атачэнні акупантаў-захопнікаў усіх часоў - ад сярэднявечных ландскнехтаў да сталінскіх энкэвэдзістаў, эсэсаўцаў ды лукашэнкаўскіх амапаўцаў. Трагічны, спакутаваны вобраз Радзімы, Маці-Беларусі! Назоў палатна сымбалічны: «Е...!». Мастак верыў у

гэтае уваскрасенне, чакаў яго, як мог яго набліжаў. Сваім жыццём, сваёю творчасцю.

2000 год стаўся трагічным для Генрыха Ціхановіча й ягонай сям'і. На чужыне, у далёкім замежжы загінуў сын Янка, ягоная радасць і надзея. Нясьцёрпны боль страты мастак нёс у сваім сэр-

цы да самай сьмерці.

Ён памёр 29 снежня 2000 году так мала не дажыўшы да надыходу новага тысячагоддзя. Памёр у майстэрні. На мальбэрце засталася незавершанае палатно да новай пагонеўскай выставы. З прысьвячэннем сыну Яну.

Яўген КУЛІК, мастак

РЭШТКІ ЮГАСЛАВІІ – РАЗЬВІЦЬЦЁ ПА-НОВАМУ

Рэфарматары перамаглі ў выбарах і скінулі Мілошавіча з прэзідэнцкага трону. І хаця перабудова Балканаў ўжо выйшла на новы якасны ўзровень, стабільнасьць рэгіёну нельга гарантаваць.

У сваім навагоднім звароце Ваіслаў Каштуніца ахарактарызаваў 2001 год як «год генэральнай уборкі». 10 год вайны і галечы, міжнароднага эмбарга і ўнутранай нестабільнасьці пакінулі пасля сябе ня самую лепшую спадчыну. Асабліва ў Сэрбіі. Стабільнасьць рэгіёну нельга пакуль што гарантаваць, нягледзячы на прысутнасьць двух неабходных складнікаў: зьвяржэньне Мілошавіча і схільны да рэформаў парлямэнт.

На шчасьце, эра Мілошавіча скончылася дэмакратычным шляхам і без праліцьця крыві. У вялікай ступені за гэта трэба падзякаваць Каштуніцу за ягоную павагу да канстытуцыйных нормаў. 23-га сьнежня, празь 10 тыдняў пасля таго як Мілошавіч атрымаў паразу на выбарчых участках, ДАС (Дэмакратычная апазыцыя Сэрбіі), кааліцыя 18 партыяў пад ачольваньнем Зорана Джынджыча, атрымала 176 месцаў у парлямэнце (з 250 магчымых). Сацпартыя Мілошавіча змагла адхапіць 37 мандатаў, ці 14 адсоткаў. Астатняе падзялілі міжсобку дзьве скрайне нацыяналістычныя партыі.

Шмат хто з сэрбаў прадказвае хуткі развал ДАСу, лічачы яе штучным утварэньнем на антымілошавіцкую кампанію. Маўляў, справа зроблена, можна тушыць сьвятло. Але ДАС будзе існаваць, прынамсі да таго моманту, пакуль Джынджыч не ўзначаліць новы ўрад.

Ва ўсялякім разе, ня ўсё так проста. Бальянс улады ў Бялградзе, якая апрача сэрбскай яшчэ і югаслаўская сталіца (а Югаславія ўключае ў сябе акрамя Сэрбіі маленькую, але гордую і пранезалежніцкую Чарнагорыю), незразумелы. І сэрбскі, і фэдэральны ўрад – новыя структуры. Але ніводзін зь іх не кантралюе ані Касова, дзе вырашальную ролю грае ААН, не зважаючы на канстытуцыйны статус Касова як часткі Сэрбіі, ані тым больш Чарнагорыю, якая набывае ўсё больш і больш аўтаноміі й ўвогуле пагражае адкалоцца ад Югаславіі. Фактычна, Сэрбія мае два ўрады. Прэрагатыва югаслаўскага – знешняга палітыка, таму Джынджычу «сьвеціць» рэальная ўлада.

Калі ў разьмеркаваньні ўлады ў Бялградзе разабрацца вельмі складана, то стан эканомікі ніякіх загадак ня ставіць – усё на паверхні. Адным словам яго можна ахарактарызаваць як «жудасны». Пастаўкі электраэнэргіі ад выпадку да выпадку, прамысловасьць амаль што стала,

інфляцыя 115%, палова працаздольных грамадзянаў знаходзяцца ў вымушаным адпачынку – няма працы.

Канец ізаляцыі Сэрбіі і зьяньце ўсемагчымых эканамічных эмбарга надалі магутны штуршок сэрбскае эканоміцы. Але перад значным паляпшэньнем агульнае сытуацыі чакаецца крыз. Краіна адчыняецца, шмат прадпрыемстваў наадварот – зачыняюцца, што ў выніку дае рост беспрацоўя. У Сэрбіі ёсьць пісьменныя эканамісты, але заходнія інвэстары занялі пазыцыю чаканья. Перш чым раскрыць свае гаманцы, яны хочуць паглядзець на хату рэформаў новага ўраду.

Хутчэй за ўсё, новыя бялградскія ўлады будуць дзейнічаць хутка. Верагоднасьць арышту самога Мілошавіча і яго паплечнікаў вельмі высокая. Для пачатку ім могуць высунуць абвінавачваньні ў карупцыі і махлярстве падчас выбараў. Але затым можа ўсплыць і пытаньне ваенных злачынстваў.

Мілошавіцкая спадчына нянавісьці цяжкім ярмом павісла на Югаславіі, дзе да вырашэньня этнічных і тэрытарыяльных канфліктаў яшчэ далёка. Дагэтуль на памежжы з Касовам адбываюцца сутычкі альбанскіх партызанаў з сэрбскай паліцыяй. І як бы ні сьвярбелі рукі ў сэрбскіх уладаў здушыць супраціў, Джынджыч, здаецца, ня пойдзе на гэты крок – трэба захоўваць перасьцярогу.

Абодва бялградскія ўрады хацелі б бачыць сваю заангажаванасьць у касоўскае пытаньне; што ні кажы, гэтая правінцыя дагэтуль належыць Югаславіі, хаця й кіруецца ААН. Але вызначаць канчатковы статус Касова асьмельваюцца нямногія бялградскія палітыкі – надта спрэчнае гэта пытаньне.

І югаслаўскія, і сэрбскія ўлады больш занепакоеныя іншым – што ж рабіць з Чарнагорыяй. Югаслаўская Фэдэрацыя зараз, па сутнасьці, мёртвая структура. Празходні прэзідэнт Міла Джуканавіч пасварыўся з Мілошавічам у 1997 годзе, і з таго часу маленькая горная рэспубліка з насельніцтвам 650 000 чалавек незалежная ва ўсім, апрача свайго імя. Джуканавіч лічыць, што надыйшоў час скасаваць штучны суб'ект палітыкі – «быццам бы фэдэрацыю». Парлямэнт рыхтуе правядзеньне рэфэрэндуму, які мае адбыцца не пазьней за чэрвень сёлета.

Джуканавіч прапануе Сэрбіі дамову.

Ён жадае бачыць абедзьве рэспублікі ў статусе незалежных і прызнаных міжнароднай супольнасьцю. А пасля старыя сябры могуць сфармаваць «альянс» ці «звязь» з агульным рынкам і валютай, кардынаваць у межах альянсу абарону і вонкавую палітыку. Джынджыч хоча аднаўленьня фэдэрацыі, праўда, ён ня будзе на гэтым настойваць. Калі чарнагорцы прагаласуюць за незалежнасьць, то сэнсу ў абвясчэньні саюзу няшмат. Да таго ж сэрбам ня надта падабаецца той факт, што 8-мільённая Сэрбія можа стварыць саюз менавіта роўных партнэраў з малюсенькай Чарнагорыяй. Гэта як бы палка на два канцы.

У зьвязку з гэтым паўстае новая праблема. Дзе гарантыі, што пасля выхаду з фэдэрацыі Чарнагорыі, гэтым правам не захоча скарыстацца Косава? Насельніцтва там у тры разы больш, чым у Чарнагорыі, а этнакультурная розьніца паміж народамі ўвогуле ніякага іншага выйсьця з сытуацыі не прапануе. Невялікая балканская імперыя на мяжы каляпсу.

Нягледзячы на далейшы лёс югаслаўскае мазаікі, дзе аскепкі могуць быць як сабраныя разам, так і разьдзеленыя паасобку, хутка пачнуцца сур'ёзныя заходы па выратаваньні балканскае эканомікі. І паводле іроніі ўсё таго ж лёсу, пасля дзесяцігодзьдзя крываваых разбрак у былых рэспублік Югаславіі няма іншага выбару, як адкінуць свае палітычныя амбіцыі і пачаць працаваць разам, стварыўшы агульную эканамічную прастору. Альтэрнатыўнага выйсьця з крызы пакуль што не назіраецца.

The ECONOMIST, пераклаў з ангельскай Андрэй САРОТНІК

с: юбак 100 ДМ (\$ 48),

СЛОВА ПЕРАМАГАЕ

Набліжаюцца прэзыдэнцкія выбары і ўсё большую моц набываюць у дэмакратычным асяродку дыскусіі аб мэтадах і сродках змаганьня за ўладу. Вылучаецца досьвед іншых краінаў Цэнтральнай і Усходняй Эўропы, у першую чаргу Сэрбіі. І ў палітычным асяродкі беларускай апазыцыі вяртаецца словазлучэньне «негвалтоўныя мэтады барацьбы».

Упершыню шырокае абмеркаваньне такіх мэтадаў пачалося ў 1998 годзе, пасля «гарачага», багатага на вулічныя баі, 1997 г. Абгрунтаваньне «гандызму» спадаром Юрасём Хадыкам, напрацоўкі камісіі сп. Лявона Баршчэўскага ўзьнялі пытаньне й акрэсьлілі прынцыпы негвалтоўнага змаганьня, але, на мой погляд, асэнсаваньня яго сутнасьці шырокімі коламі нацыянальна арыентаванае часткі беларускага грамадства не адбылося. «Негвалтоўныя мэтады» засталіся ў сьведомасьці нечым непаўнаважнасьцю, звязаным са слабасьцю й няздольнасьцю адэкватна адказаць на гвалт. Грамадзянскае непадпарадкаваньне стала ўстойліва асацыявацца з такімі «мэтадамі», як зьнішчэньне ўласнае маёмасьці ў знак пратэсту й самаспаленьне.

Тым часам, пачынаючы з 1995 году й да гэтага часу, рэжым Лукашэнкі вядзе змаганьне (пакуль што паспяховае) з нацыянальнымі сіламі галоўным чынам негвалтоўнымі сродкамі.

Старажытныя рымляне казалі: «Verbum vincet» – «слова перамагае», хоць у тыя часы не існавалі ні радыё, ні тэлебачаньне, ні Internet. Са зьяўленьнем названых сродкаў камунікацыі кшталтавалася й мастацтва інфармацыйна-псыхалагічнай вайны. Напрыклад, дзеля дыскрэдытацыі палітычнага кіраўніцтва ворага сёньня рэкамендуецца ўжываць наступныя спосабы:

- тэндэнцыйны падбор біяграфічных падрабязнасьцяў, якія адмоўна характарызуюць палітычнае кіраўніцтва ворага;
- высьмейваньне тых поглядаў, якіх прытрымліваецца палітычнае кіраўніцтва ворага;
- прыцягненьне ўвагі грамадства да іхных памылак, адмоўных вынікаў;
- выкарыстаньне выказаў і эпітэтаў, што прыніжаюць годнасьць асобных прадстаўнікоў палітычнага кіраўніцтва;
- жорсткі падзел іх на «дрэнных» (адмарозкаў) і «добрых» (канструктыўных);

– распаўсюджваньне дэзінфармацыі й чутак.

Упэўнены, што кожны чытач «Навінаў» можа прыгадаць сотні прыкладаў выкарыстаньня ўсіх пералічаных спосабаў (негвалтоўнага змаганьня!) рэжымам супраць нацыянальных сілаў Беларусі.

Дарэчы, што тычыцца распаўсюджваньня чутак: можна чакаць, што з пачаткам перадвыбарчай барацьбы менавіта гэты «спосаб» змаганьня будзе актыўна выкарыстоўвацца супраць нацыянальных лідэраў, кандыдата ў прэзыдэнты ад дэмакратычных сілаў.

Чуткі – спэцыфічны від інфармацыі, які ўзьнікае стыхійна з-за інфармацыйнага вакууму сярод пэўных колаў насельніцтва, або распаўсюджваецца адмыслова дзеля ўздзеяньня на грамадскую сьведомасьць. Чуткі клясыфікуюць паводле трох параметраў: экспрэсіўнаму (у адпаведнасьці з эмацыйным станам, які выражаецца ў зьмесьце чуткі й асаблівасьцямі эмацыйных рэакцыяў на яе), інфармацыйнаму, паводле ступені ўздзеяньня на псыхіку людзей.

Паводле інфармацыйнага параметру вылучаюць:

- абсалютна недакладныя чуткі;
- часткова недакладныя;
- праўдападобныя чуткі.

Паводле ступені ўздзеяньня на псыхіку людзей вылучаюць чуткі:

1. якія бударажаць грамадскую думку, але не выклікаюць антыграмадзкіх паводзінаў асобных людзей.
2. якія выклікаюць антыграмадзкія паводзіны сярод пэўных сацыяльных групаў.
3. якія парушаюць сацыяльныя сувязі й арганізацыйна-кіраўнічыя адносіны паміж людзьмі, выклікаюць масавыя беспарадкі, паніку й г. д.

Разам з тым, выкарыстаньне чутак патрабуе пэўнай асьцярожнасьці, паколькі іх зьмест пасля пачатку распаўсюджваньня выходзіць з-пад кантролю.

Дзеля таго, каб нейкая інфармацыя стала чуткай, неабходна:

– каб інфармацыя мела значэньне для аб'екта ўздзеяньня (г.зн. беспасярэдня датычылася ягоных інтарэсаў);

– каб інфармацыя была зразумелай усім удзельнікам працэсу трансляцыі чуткі;

– каб валоданьне інфармацыяй спрыяла падвышэньню прэстыжу транслятара чуткі.

Добрым прыкладам выкарыстаньня чутак супраць нацыянальных колаў ёсьць зьяўленьне ў «БДГ» напярэдадні Чарнобыльскага Шляху – 2000 «звестак аб намеры ўладаў выкарыстаць супраць удзельнікаў акцыі адмысловую газавую зброю, ўздзеяньне якой можа мець страшны наступствы для здароўя». Я асабіста ведаю некалькі чалавек, якія не пайшлі на акцыю з-за таго, што іх напалохала гэтая інфармацыя.

Натуральна, што выкарыстаньне брудных тэхналягіяў інфармацыйна-псыхалагічнае вайны недапушчальнае для нас. Але мэта гэтае публікацыі – заклікаць фронтаўцаў да пошуку адпавядаючых нашым маральным прынцыпам мэтадаў негвалтоўнае барацьбы, якія, несумненна, будуць запатрабаваныя ў вельмі хуткім часе. І давесьці, што старажытныя рымляне мелі рацыю, калі сьцьвярджалі: «Verbum vincet» – «слова перамагае»!

Аляксей ЯНУКЕВІЧ,
сьбра Сойму БНФ

Карыкатуры й пэрформанс – адзін зь негвалтоўных мэтадаў барацьбы.

Паводле экспрэсіўнага параметру вылучаюць:

1. Чуткі-жаданьні. Інфармацыя, што распаўсюджваецца ў іх, мае на мэце выклікаць расчараваньне з нагоды няздзейсьненых чаканьняў і дэмаралізаваць аб'ект ўздзеяньня.
2. Чуткі, якія палохаюць. Інфармацыя, што распаўсюджваецца, мае на мэце ініцыяваць у аб'екта ўздзеяньня стан няўпэўненасьці, пачуцьцё страху.
3. Агрэсіўныя чуткі, якія выкрываюць. Інфармацыя, што ўтрымліваецца ў іх, мае на мэце выклікаць разлад ва ўзаемаадносінах у асяродзьдзі ворага, парушыць сацыяльныя сувязі.

БЕРАСЬЦЕ

12 студзеня ў судзе Ленінскага раёну г. Берасьця у чарговы раз адбыўся разгляд справаў Уладзімера Вялічкіна, Кірылы Данька, Алега Дыдышкі, Яўгена Бяласіна і Сержука Бахуна. З той прычыны, што С. Бахун і Я. Бяласін раней ужо мелі папярэджаньні, яны атрымалі штаф у памеры 200 мінімальнага заробкаў, а У. Вялічкін, К. Данько, А. Дыдышка – 20 мінімальнага заробкаў.

Нагадаем, што на 10 сьнежня – гадавіну прыняцьця Дэкларацыі правоў чалавека былі пададзеныя заяўкі на правядзеньне пікетаў у розных месцах гораду. Берасьцейскі гарвыканкам даў дазвол на адзін пікет – на стадыёне «Будаўнік». Іншыя заяўнікі, якіх праігнаравалі, не пагадзіліся з рашэньнем гарвыканкаму і выйшлі на пляц ля ЦУМу. Удзельнікі трымалі плякаты, а таксама раздавалі Дэкларацыю правоў чалавека.

Праз паўтары гадзіны ўдзельнікі пікету былі арыштаваныя на падставе парушэньня артыкулаў 167-1, 167-1 ч.2 (парадак правядзеньня пікетаваньня) і 166 КаАП (непадпарадкаваньне супрацоўнікам міліцыі).

Было высветлена, што пры затрыманьні міліцыянтамі быў парушаны парадак афармленьня дакумэнтаў, з-за чаго неаднаразова суд пераносіўся, і толькі празь месяц быў вынесены прысуд.

Падчас судовай справы Яўген Бяласін патрабаваў, каб быў перакладчык, бо справа вялася па-расейску, а таксама каб судзьдзя размаўляў па-беларуску. За гэтае жаданьне ён атрымаў пазву ў суд – яго абвінавачваюць у абразе судзьдзі й суду.

МАГЛЁЎ

Ужо некалькі месяцаў цягнецца перарэгістрацыя Магілёўскага аддзяленьня Партыі БНФ. Яшчэ летам былі пададзеныя ўсе неабходныя дакумэнты, але гарвыканкам, а таксама выканаўчыя камітэты раённых гарадоў адмаўляюцца правесці перарэгістрацыю. Чыноўнікі Магілёўскага гарвыканкаму заявілі, што лідэры партыі могуць падаваць скаргу ў суд, але партыю рэгістраваць яны ня будуць.

Лідэры Магілёўскага аддзяленьня Партыі БНФ маюць намер у бліжэйшы час сабраць усе факты, што тычацца парушэньняў з боку Магілёўскага гарвыканкаму і зьвярнуцца ў АБСЭ па падтрымку.

А.П.

Працяг. Пачатак на стар. 3

Іван САВЕРЧАНКА:

«ФАКТАРЫ КАЖУЦЬ, ШТО МЫ МУСІМ ВЫЙСЬЦІ З ГЭТАГА КАПЯПСУ»

– Наша гісторыя паказала: Беларусь – месца, якое можа квітнець. Які гістарычны пэрыяд для Вас найбольш істотны паказьнік у гэтым?

– Зьяўлючыся гісторыкам з адукацыі, магу сказаць, што наш народ мае калясальныя напрацоўкі на працягу тысячагодзьдзяў. І сёньня мы можам абаперціся на свой досвед. У нас была выдатная, эфэктыўная судовая сыстэма, высокаразвітае права (статут), някэпскія гаспадарка, фінансавая сыстэма. Зь мінулых часоў засталася багатая спадчына, захавалася ўнікальная кніжная культура Беларусі старажытнага часу.

Пісьменства займае выбітнае месца, зьяўляецца неаспрэчным сьведчаньнем існаваньня нашай нацыі. Для мяне гэта ёсьць рэальны падмурак, на якім стаю я, дый сотні іншых людзей, хаця ня ўсе гэта ўсьведамляюць. Прафэсару зь Нямеччыны, напрыклад, калі ён бачыць нашыя помнікі пісьменства, чытае тэксты, то яму ня трэба даказваць, што беларуская нацыя, беларускі народ мае тысячагадовую гісторыю. Для той дактрынальнай дыскусіі, якая ідзе адносна пэрспэктываў разьвіцьця Беларусі, менавіта гістарычная спадчына, культурная, і найперш – пісьмовая зьяўляецца найважнейшым аргумэнтам.

Духовыя, інтэлектуальныя памкненьні нашага народу ў мінулыя стагодзьдзі, асабліва ў пэрыяд Рэнэсансу, Рэфармацыі, вельмі значныя, таму што ў гэты час зьявілася шмат навацьяў: усьведамленьне неабходнасьці свабоднай і разьняволенай працы – ня толькі фізычнай, але і працы інтэлектуальнай. Менавіта ў гэты пэрыяд пачалося свабоднае абмеркаваньне Бібліі, пошук ды стварэньне дактрынаў – сацыяльных і грамадзкіх. Менавіта ў XVI – XVII стагодзьдзях рабіліся спробы стварэньня шырокай сыстэмы адукацыі ня толькі эліты, а ўсяго народу.

Першымі канкрэтнымі праявамі зьяўляецца дзейнасьць Францішка Скарыны, Васіля Цяпінскага, Мікалая Радзівіла Чорнага, Сымона Буднага. Думаецца, што мы яшчэ не да канца ўсьведомілі ролю Рэфармацыі ў разьвіцьці нашай краіны. У гэты час дзейнічалі сапраўды ўнівэрсальныя асобы: нашыя

людзі паводле разумовага, інтэлектуальнага разьвіцьця часам пераўзыходзілі сваіх калег, партнэраў, прафэсараў, якія працавалі ў краінах міжземнаморскай цывілізацыі. Скажам, кнігі Сымона Буднага чыталіся, дыскутаваліся, на іх пісалі водгукі. У Беларусь прыежджалі выкладчыкі, прафэсары, і працавалі ў Вільні, Берасьці, Нясвіжы, Полацку – гарадах, што сталі асяродкамі інтэлектуальнай культуры.

– Многія глядзяць пэсымістычна на прэзыдэнцкія выбары, што маюць адбыцца сёлета. На Ваш погляд, якія сілы ўсё ж перамогуць?

– Я лічу, што перамогуць сьветлыя, разумныя, працоўныя, інтэлігентныя, культурныя, маладыя. Перамога моладзь, перамога жыцьцё, бо перамагчы жыцьцё немагчыма. Той, хто будзе арыентавацца на патрабаваньні, ідэалы, памкненьні моладзі, перамога. З кім моладзь, з кім сумленьне, шчырасць, адкрытасьць, – з тым і пэрспэктыва.

Я ніколі не сумняюся, што дэмакратычныя партыі й арганізацыі на прэзыдэнцкіх выбарах атрымаюць бездакорную перамогу. Гэта абсалютна зразумелая гістарычная тэндэнцыя. І ніякія падтасоўкі, фальсыфікацыі, містыфікацыі, канфігурацыі «цёмных сілаў» не дапамогуць, таму што грамадзтва можа маўчаць, можа баяцца да пары, але ўсё ж такі будзе вымушанае зрабіць свой выбар. Упэўнены, што ў бліжэйшыя месяцы, у бліжэйшы час Беларусь пераадолее штучна ўзьведзены бар'ер на шляху свайго гістарычнага разьвіцьця.

Натуральна, што галоўнай праблемай будзе прафэсіяналізм. Мне бчыцца, што ўсім нам важна навучыцца рабіць высакаякасны прадукт. Не істотна, які гэта прадукт – ці мы гаворым пра аўтамабіль, ці пра інтэлектуальную прадукцыю. Мы павінны навучыцца рабіць прадукт максымальна высокай якасьці, ува ўсіх галінах. Ня трэба думаць, што Беларусь – гэта тое, што будзе пасья. Так, Беларусь будзе і пасья, але Беларусь – гэта яшчэ й тое, што мы сёньня з вамі прадукуем: гэта й выхаваньня намі ў школе дзеці, напісаны падручнік, зроблены стол – усё гэта й ёсьць сёньняшняя Беларусь.

Гутарыла

Настасься ГЕРАСІМОВІЧ

Навіны
 Б Н Ф «АДРАДЖЭНЬНЕ»

№ 2 (35), 26 студзеня 2001 г., наклаг 299 асобнікаў

Зьяспатна на правах нум.

vytoki.net

У нумары скарыстаная выява Пагоні з тытупьнага аркуша Статута Вялікага Княства Пімоўскага 1588 г.

Аграс для піставаньня: 220006, Менск, а/с 27, тэл. 284-50-12

E-mail: bnf@journalist.com

в.а. рэдактара Віктар Івашкевіч

рэдактар нумару Аляксей Шэін

У нумары выкарыстаныя фатаздымкі Irex/ProMedia